

Berga, la comarca, el territori i el pas del temps

DESPRÉS DE 10 ANYS DEL TEMARI sobre l'urbanisme al Berguedà fet per L'EROL el primer que hom es pregunta és si realment ha servit per a res.

És per això que m'ha semblat interessant de fer un repàs a les diferents idees que des de molts angles es vertiren en aquella densa publicació. Si hi havia una autèntica recerca, i realment hi era, el més lògic és que servís.

Pot ser no ens n'adonem prou, però el fet urbanístic ens afecta molt directament a tots i crec que és molt saludable que s'estableixin debats vius que, si més no, serveixin per veure el que s'ha fet bé i el que cal corregir. No voldria ser massa crític, però crec que tampoc no és convenient de girar el ulls i dedicar-se solament a fer literatura.

Mirant els comentaris escrits en la publicació de L'EROL de fa 10 anys, la Rosa Serra feia una descripció molt interessant del que el Consell d'Europa recomanava envers el Patrimoni Arquitectònic, el qual deixava en una posició molt àmplia i oberta el concepte del que cal conservar, no limitant-ho al que és més antic, sinó considerant també edificis o estructura urbana o del territori del principi de segle o fins i tot del moment actual. Aquest concepte és important ja que s'ha de tenir molt clar que el dia a dia és bo que conservi i que construeixi patrimoni per al futur.

En un altre article de l'esmentada publicació, l'Anna Bernadich, la Montserrat Rota i la Marta Bonet posaven èmfasi en les obres de principi de segle fetes per arquitectes de gran prestigi com Iranzo, Cot i Cot, Colomer, Soler i Marc, Goday i Emili Porta.

No es pot dir que les coses en aquest sentit del patrimoni urbà

hagin anat bé. El 1980, ja en plena democràcia, la casa xalet Puig del passeig de la Pau és enderrocada, i el 1996 el xalet del costat, de l'arquitecte Emili Porta, s'enderroca sense que ningú hi digui res. Bé, sí, les autoritats locals van fer l'esforc, de salvar l'arxiu privat de l'arquitecte (algun dia segurament li faran un homenatge i un desgreuge).

Si ho mirem bé, és ben patètic tot plegat.

També en l'esmentada publicació, entre altres coses, s'analitzaven actuacions concretes de pobles salvats, concretant-ho en els exemples de Castellar de n'Hug, Montclar, Gósol i Borredà.

No obstant, al meu parer, tot i que és lloable la tasca feta en aquestes poblacions, la continuïtat en el temps en aquesta direcció corre el risc de reproduir una població de cartró pedra que ressoni a fals.

Es feia també una anàlisi d'actuacions importants com la de la plaça de l'Estació de Gironella.

El temps reflecteix millor cada actuació i, veient el resultat, crec que obres d'aquesta importància, pel lloc i la magnitud que ocupen, haurien d'encarregar-se als millors arquitectes possibles en cada cas.

Si alguna cosa s'hauria d'haver après de la gran tasca urbanística feta per en Bohigas a la Barcelona del 92, és l'haver donat joc als millors professionals possibles. Aquesta línia que van seguir també puntualment altres ajuntaments de Catalunya, no es va saber encarrilar massa a la nostra comarca.

Amb el risc de deixar-m'ho, penso que sí que es va fer en casos com l'arranjament de la riba del Llobregat a la Pobla de Lillet, el casc antic de Bagà, l'actuació urbanística de Cers, o les fetes a Berga al parc del Lledó, Centre Cívic (finalment no

respectat en el seu interior), Pavelló d'Esports (falsejat en el seu disseny inicial), Projecte important del Casc Antic (executat parcialment i desvirtuat en els seus acabats), Projecte de la Biblioteca Comarcal a la plaça de St. Francesc (no portat a terme).

Però aquesta línia no s'ha seguit i és una pena, ja que l'estructura d'una ciutat queda reforçada per un Pla General ben traçat, però també per les actuacions puntuals que tenen un referent important.

Això que em sembla producte d'una visió tancada, crec que ens fa molt mal.

El més greu de tot això és que durant aquests anys de nova democràcia, tant la Generalitat com la

Diputació o els mateixos ajuntaments han invertit molt a la nostra comarca i crec que no s'ha sabut aprofitar prou. Han estat uns anys en els quals s'han hagut de fer actuacions molt importants que per la seva transcendència valia la pena debatre-les amb profunditat i no equivocar-se. En aquests anys s'han fet l'Eix del Llobregat, s'ha invertit molt en polígons industrials, s'ha executat l'Hospital Comarcal i s'han invertit molts diners en millores puntuals. Però a la vista del temps, es pot afirmar que ni el traçat de l'Eix ha estat el correcte (tot i que ja es va dir el 1983), ni es va incidir en un pla per salvar o readaptar i potenciar les colònies, ni s'ha fet res per procurar que l'Eix Transversal fos el de Lleida, Solsona, Berga, Ripoll i Girona, enlloc de l'estrenat últimament.

Això que pot semblar que era impossible; si els polítics locals que han tingut una continuïtat en alts càrrecs ho haguessin intentat, hauria pogut ser realitat.

Encara s'entén menys aquesta manca d'elecció –sempre el millor possible per a les coses més importants–, quan per exemple en matèria de rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic (principalment Romànic), s'ha actuat de manera continuada i al meu entendre envejable amb unes directrius clares a nivell nacional.

És incompreensible com en accions tan importants, s'ha cedit a les pressions locals perquè un eix bàsic passi a tocar de les poblacions, encarint-lo amb variants que destrueixen molt de territori i, com era previsible, sense cap avantatge econòmic.

L'últim cas en aquest sentit, el tenim en la variant de Guardiola. De debò algú creu que aquesta variant

Borredà i Castellar de n'Hug, dos exemples de pobles salvats per restauracions generalment molt acurades.

ARB

era necessària quan la població s'havia convertit en una parada obligada i natural sense que produís cap perill? No hauria estat millor configurar uns accessos ben ordenats per dirigir-se a la Pobla i deixar lliure d'edificació la riba del riu?

En pocs anys, l'Eix, amb el traçat actual i malgrat la greu inversió que s'hi va fer, ha quedat petit, i qualsevol solució que es faci representa un cost i una altra desfeta important del territori.

Hom sent perplexitat quan algú polític que podia fer molts perquè les coses derivessin cap a altres solucions menys costoses menys traumàtiques i més favorables, ara s'apunta a la crítica exigint a la Generalitat el seu desdoblament, o una nova via.

Tampoc en l'aspecte industrial crec que hagi estat positiu, ni per al territori ni per a les economies locals, el fet de no plantejar-s'ho com un tema global de comarca. Cada municipi, per petit que sigui, ha exigint el seu polígon i en molts casos més d'un, tot ignorant o deixant degradar les i els assentaments miners. Un patrimoni tan interessant i ben situat s'ha malbaratat i fraccionat en els usos mentre es destruïa territori en nous assentaments que en la majoria de casos han absorbit els tallers de dins les poblacions.

De resultes d'aquest plantejament, en l'actualitat la comarca no disposa de cap polígon amb capacitat i potencial suficient per a encabir indústries d'envergadura.

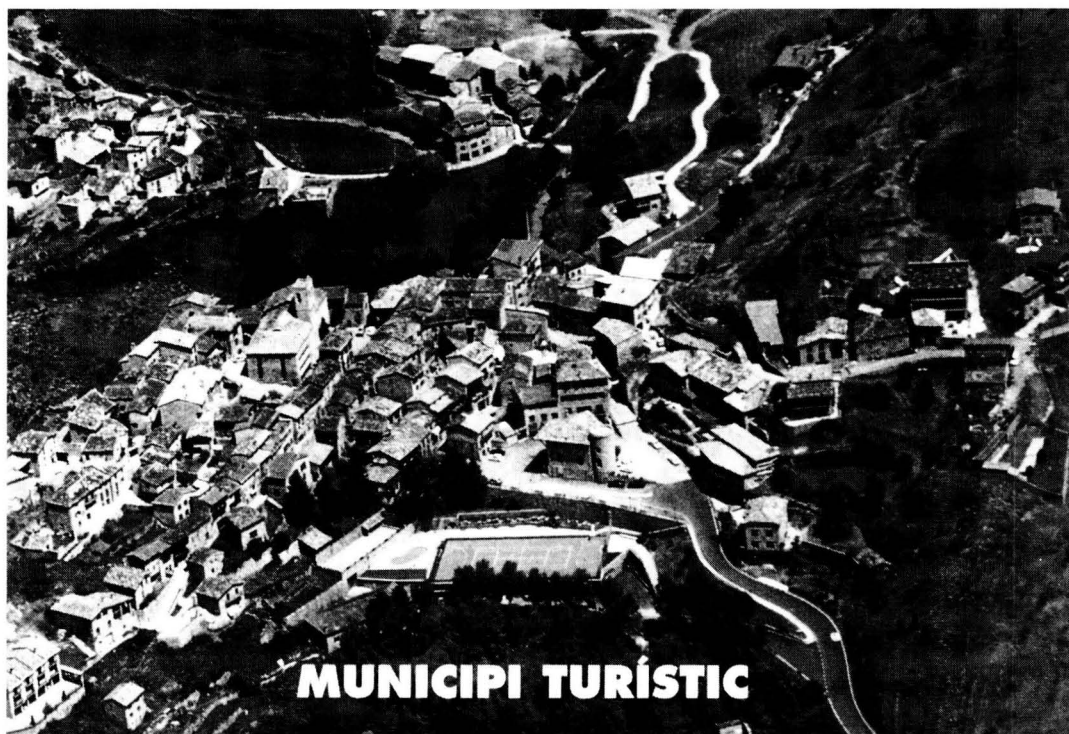
No hauria estat millor donar a estudiar a nivell global la possibilitat de reordenar grans assentaments industrials en punts estratègics ja existents, com per exemple Figols i cal Rosal, en comptes de fer que aquests llocs s'assemblin cada dia més a assentaments del llunyà oest americà?

La situació actual de la comarca després d'aquests 10 anys, al meu entendre, es concreta en una dispersió d'esforços i una concentració de l'activitat constructiva a la seva capitalitat. És corrent que el petit capital tendeixi a invertir-se sobre segur en immobles quan el futur no es veu prou clar, i Berga ofereix més garanties pels seus equipaments (Hospital, Institut, etc.).

Això que sembla positiu, a nivell de territori resulta empobridor i el més greu és que des del punt de vista

de la ciutat tampoc no s'ha aprofitat per a generar expectatives de futur. En no haver-hi una estructura clara de creixement, en no saber què es vol i com es pensa obtenir, no s'avança cap a un futur prou suggerent.

La publicació de L'EROL de fa 10 anys, a l'última pàgina, un professional de l'arquitectura i l'urbanisme tan reconegut com en Lluís Cantallops i Valeri (exdirector gral. d'Urbanisme en època de Taradellas i una de les principals ments del desenvolupament urbanístic de

la Barcelona del 92) explicava l'estudi que, durant tot un curs lectiu, la càtedra d'Urbanisme de 5è curs de la facultat d'Arquitectura de Barcelona va realitzar per a la ciutat de Berga.

Tot i que solament es tractava d'un estudi de recerca acadèmica, crec que poques ciutats poden presumir de tenir en l'oblit, i a la vegada ignorar, un estudi de base tan important per a poder enfocar amb visió de futur la seva estructuració com a ciutat moderna.

De debò, és una llàstima. Som els millors i els de fora no ens han d'ensenyar res!

La ciutat de Berga últimament ha viscut, urbanísticament parlant, de les grans actuacions descrites (Centre Cívic, Pavelló d'Esports, Casc Antic) i de zones encara d'una gran importància en l'estructura de la ciutat (terrenys de la Caserna, reestructuració de la nova façana des

de la variant); però convindria ampliar el ventall d'actuació a punts com la potenciació de la zona del Castell o la represa de reconvertir la idea d'un nou traçat viari de l'Eix que fos més favorable per a la població.

Allò important no és córrer, sinó analitzar-ho, debatre-ho i, si és possible, donar-ho a estudiar al millor professional en cada cas; i no actuar a impulsos, sense objectius clars que són els procediments propis d'arribistes d'última hora al procés del planejament i l'urbanisme.

El pitjor que pot passar per a la salut d'una ciutat o de tot un territori és que la seva gent «passi», que s'instal·li en un «tansemenfotisme», que es perdi la il·lusió. Molta gent, massa gent vàlida, s'ha cremat i no s'albiren noves aportacions joves. Això no pot ser bo.

Per finalitzar tot repassant allò dit fa 10 anys, voldria transcriure els

comentaris últims de Josep Mª Ballarín, quan el gran arquitecte Coderch, mirant des de Queralt, li deia que no hi havia cap casa lletja ni cap carrer mal guexat que tinguí més de segle i mig: «Fins fa segle i mig, el poblament de la nostra comarca era fet de simbiosi harmònica amb la terra. Venim d'una terra endreçada, mesurada, treballada i respectada. Res no trencava el ritme de terra i gent».

Ja som a avui.

Pugeu a Queralt. M'hi torno.

El polígon industrial de ponent, el càmping que esgarra el pendís, les cases als afores de la ciutat i les viles que sembla que en fugin a l'esbarriada, les teulades d'uralita de les fàbriques de porcs o de teixits. La carretera fa ferida a la terra, entre desmunts i terraplens; s'esmuny dels habitatges, els ignora...

I no continuo.

Cal tornar a endreçar aquesta terra. Tenim manera d'aconseguir-ho si posem l'economia al servei de l'home i no a l'inrevés. I vet ací el repte del nostre temps.

Després de 10 anys, crec que són paraules que continuen essent vàlides.

No s'ha avançat massa.

Pere Pajeroles i Casas
Arquitecte